

„ЈЕДАН СТЕПЕН ВИШЕ” МИЛОША ЦРЊАНСКОГ

Стоогодишњица „Лирике Ийџаке”: зборник текстова са манифестације Дани Милоша Црњанског, 29. новембар – 1. децембар 2019, Нови Сад – Ново Милошево, уредио Слободан Владушић, Матица српска – УГ „Суматра”, Нови Сад 2020

Пишући о Јовану Јовановићу Змају, поводом стогодишњице песниковог рођења, у чланку „Јован Јовановић Змај”, објављеном у *Времену* 1933. године, Милош Црњански истакао је: „Доба Змајево, Милетићево, Уједињене омладине, што се више проучава, све више добија.” Настао у склопу манифестације „Дани Милоша Црњанског”, одржане од 29. новембра до 1. децембра 2019. године, у Новом Саду и Новом Милошеву, у организацији Удружења грађана „Суматра” и Банатског културног центра, а уз подршку Матице српске, Културног центра Војводине „Милош Црњански”, Градске управе за културу Новог Сада, Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама и Задужбине Милоша Црњанског, зборник *Стоогодишњица „Лирике Ийџаке”*, који је уредио Слободан Владушић, показао је у којој мери и на које начине не доба него првенствено књижевно стваралаштво Милоша Црњанског, посебно збирка песама *Лирика Ийџаке*, која је 2019. године навршила век присуства и плодотворног утицаја у српској књижевности, „што се више проучава, све више добија”. Троделне композиције, сачињен од предавања, прича, те научних радова (изложених на округлом столу *Сто година „Лирике Ийџаке”*), уоквирених „Уводном речи” уредника и „Биографијама аутора” (на тај начин, донекле, налик на композицију *Лирике Ийџаке*, коју чине три циклуса „Видовданске песме”, „Нове сенке” и „Стихови улица”, док се прва песма првог циклуса и последња песма трећег циклуса – „Пролог” и „Епилог” – могу разумети као својеврсни „оквир”), упркос жанровској трострукости, стилском, поетичком и методолошком плурализму, зборник *Стоогодишњица „Лирике Ийџаке”* репрезентативни је пример склада и готово суматраистичке концепције прожимања, преплета, свеколике повезаности наизглед удаљених, диспаратних дискурса. Херменеусијска инвестиција тоталитета бића које тумачи у предмет тумачења и у само тумачење (о чему је, поводом „Нових сенки” и „Стихова улица”, у епилошком сегменту зборника, писао Александар Јерков) и из ове инвестиције проистекао сентимент блискости, нежности и „мутне сете”, који у целини стваралаштва Милоша Црњанског удаљене феномене доводи у присуство, одразио се и на саморефлексију, на потребу мноштвених индивидуалнопоетичких и научноистраживачких одговора на питања која је пре стотину година српској књижевности, култури и националном саморазумевању поставило пролошко *Ја* које је *видело све*: питања о души,

животу, небу, идентитету, домовини, али, пре свега, о књижевности и њеној могућности да *значи*, односно о модусима/регистрима у којима, не као политичко средство него као поетички циљ, књижевност значи *један сџејен вице*. Управо је са једновековне књижевноисторијске и културноисторијске дистанце, у зборнику *Сџоодицџица „Лирике Иџаке“*, из „сасвим других“ поетичких и научних „жица“, на начин „мало нов“, проговорено о судбини, која је, како то потврђују врхунска литеарна остварења, неумитно стара.

Дијалектички укрштај књижевности и политике у животу, литеарном и публицистичком опусу Милоша Црњанског резултирао је закључком, изнетим у раду „Милош Црњански и (на)род“ Слободана Владушића како „је Црњански био личност која је у јавности била присутна у више различитих дискурса (књижевност је била само један од њих), па га тако треба и сагледати“. Сагледавањем позиције Милоша Црњанског као *homo politicus*-а, у предавању „Српско становиште Милоша Црњанског“ Зорана Аврамовића, одржаном у Матици српској, 29. новембра 2019. године, отворен је зборник *Сџоодицџица „Лирике Иџаке“*. Разматрајући политичке ставове и идеолошку позицију, које је овај српски писац заступао, у државним оквирима Краљевине Југославије, нарочито у чланцима публикованим у недељнику *Игеје*, аутор монографије *Полиџика и књижевност у делу Милоша Црњанског* формулисао је тезу о српском становишту у политичкој мисли „југословенског национализма“, издвојивши, притом, два основна значења овог становишта – једно у оквиру југословенства, друго изван југословенства. Зоран Аврамовић, тако, закључује да прво значење српског становишта Милоша Црњанског подразумева залагање за одбрану српских интереса, права, потреба и националног достојанства од „хрватског и словеначког егоизма“, док друго значење српског становишта обухвата укупне традиције српског народа – политичку, државну, верску и културну. Иако заговорник југословенства и неко ко је нацију појмио на државотворан начин, чланке Милоша Црњанског објављене у *Игејама*, према увидима Зорана Аврамовића, одликовало је објективно, реално сагледавање прилика (пре свега, проблема и сукоба) у вишенационалној државној заједници и свест о нужности супротстављања хрватском сепаратизму и марксистичкој пропаганди, тако да су као кључне тачке идејно-политичког програма Милоша Црњанског у *Игејама*, у овом предавању, издвојени: „1) критика марксизма и комунизма; 2) одбрана монархизма; 3) критика словеначког и хрватског сепаратизма; 4) одбрана српске нације и југословенског национализма.“ С друге стране, Зоран Аврамовић издвојио је јасно профилисану културну идеологију Милоша Црњанског, која се огледала у увиђању важности државе, цркве, историјских личности и целокупне културе у профилисању разумевања српског националног бића, при чему су, као маркантне фигуре, оне које су пресудно

усмериле, (пред)одредиле историјско кретање Срба, код Милоша Црњанског, издвојени Свети Сава, Карађорђе и краљ Александар I Карађорђевић, док је визија континуитета српског културног и националног идентитета била утемељена, у продорној културноисторијској оптици Милоша Црњанског, на духовним и материјалним вредностима, чији се саставни чиниоци огледају у језику, обичајима, природном простору, религији, институцијама и великим стваралачким личностима. На значај културе памћења и улоге коју у оваквој концепцији националне традиције пос(р)едују књижевне годишњице, подсетио је Зоран Ђерић, у предавању „*Лирика Ийџаке*, 1919–2019”, одржаном 1. децембра 2019. године у Новом Милошеву, у којем је, указивањем на значајне сегменте биографије Милоша Црњанског, али и стилске одлике и интертекстуалне релације *Лирике Ийџаке* са кинеском и јапанском поезијом (пре свега, са песмама „Сенка једног неранциног листа” Тин Тунг Линга и „Светковина” Ли Таи Поа), те подсећањем на чињеницу да су три велике оде завичају Милоша Црњанског настале изван домовине (*Сйџражилово* на брду Фијезоле, крај Фиренце, *Сербиа* на Крфу и *Ламенй наг Беоџрадом* на енглеској обали Ламанша, у месту Кудн Бич), као и да је завичај Црњанског био сâм матерњи (српски) језик, Зоран Ђерић истакао је важност *Лирике Ийџаке* за српску књижевну историју, али и за „разумевање једног времена и догађаја који су претходили, као и оних који су уследили између два светска рата, и касније”.

Сведочанство о снази и континуитету утицаја стваралаштва Милоша Црњанског на токове развоја српске књижевности XX и XXI века представљају приче „’Бока Которска’ Милоша Црњанског” Николе Маловића, „Ескиважа” Марка Крстића, „Сенке” Весне Капор, као и одломак из романа *Дукай за Лађара* („Шта ветар каже”) Дејана Стојиљковића, објављени у другом сегменту зборника *Сйџоџоџињица „Лирике Ийџаке”*. У овим приповестима Милош Црњански појављује се као књижевни лик, а својства песничког и прозног израза Милоша Црњанског постају подтекст или узорни стилски образац за настанак нових наратива, обликованих у складу са специфичним поетичким начелима сваког појединачног аутора.

У трећем сегменту зборника публиковани су научни радови изложени на округлом столу *Сйџо џодина „Лирике Ийџаке”*. Писати о *Лирици Ийџаке*, стотину година након њеног објављивања и многоструких, методолошки хетерогених читања ове збирке, подразумева одређење за тумачење које би било ново, другачије, за „један степен више” смело, преступничко, односно „јеретичко”. У раду „Бескрајно СВЕ, НИШТА, ТАМО и у њему човек: јеретичко читање *Лирике Ийџаке* Милоша Црњанског” Драган Бошковић износи *јеретичке* тезе поводом ове збирке песама Милоша Црњанског: наиме, према схватању Драгана Бошковића, у *Лирици Ийџаке* заснована је целокупна поетика Милоша Црњанског,

све њене онтолошко-егзистенцијалне координате и магистрални симболички обрасци, које је Црњански у потоњим, како поетским тако и прозним остварењима, варирао и додатно семантички усложњавао, даље, за аутора текста „Песник – син романа” карактеристично је суптилно, али посве јеретичко промишљање односа епског и лирског дискурса у стваралаштву Милоша Црњанског – тако, поезија је сагледана као „место где се одлучује судбина прозног писца”, Црњански је одређен као „лирик епског профила”, неко ко пише лирску поезију у духу епа, градећи, од *Дневника о Чарнојевићу* до *Романа о Лондону* један мегаеп, тј. од *Стражилова* до *Ламента на Београдом* једну мегапоему, песнички субјект *Лирике Ийаке* обележен је одисејским комплексом – он је ратник, луталица, повратник кући, али и неко ко је пропевао „Одисеј пева, еп пева лирику”, док ће, дедуктивним методом, из неколико стихова једне једине песме (песме „Пролог”) *Лирике Ийаке* бити издвојене мотивске доминанте, које ће обележити доцнија дела Милоша Црњанског, пре свега, *Дневник о Чарнојевићу* и *Роман о Лондону*. На трагу Хајдегеровог тумачења Хераклитовог фрагмента „Рат је отац свих ствари” и Деридиног разумевања полемоса као нескривености бића која себе задобија кроз борбу са собом и другима, рат *Лирике Ийаке* Драган Бошковић сагледава не као идеолошко-политичку већ као онтолошко-егзистенцијалну категорију, док ће дијалектички сучељени полови поетике Милоша Црњанског – пол „све” и пол „ништа”, уз неизбежни симболички атопични ареал измештености и одлагања (тамо) – у овом раду бити одређени као саставни елементи модернистичке логике негативне презентације, тј. представљања непредстављивог, а уједно, значајним се указују и запажања Драгана Бошковића о фоноцентризму *Лирике Ийаке*, о епском, ритмизованом убрзаном стиху, као и о удесу онтолошког ниҳилизма, удесу хуманизма и удесу песништва, о којима уметнички убедљиво сведочи поезија Милоша Црњанског. Поетичка разуђеност и тематска слојевитост *Лирике Ийаке* предмет су помне анализе, у раду „*Лирика Ийаке* Милоша Црњанског – књига поетског искуства” Лидије Томић. Поступним тумачењем мотивских тежишта сваког од три циклуса збирке *Лирика Ийаке*, увиђањем дијалектичког укрштаја старог и новог, љубави/еротике и смрти, тела и душе, добра и зла у поетској космогонији младалачких стихова Милоша Црњанског, Лидија Томић изводи закључак о трагању аутора *Лирике Ийаке* за „цјелином личног и колективног бића, за смислом постојања и поезије”, док се херменевтички релевантним и са књижевноисторијског, дијакхронијског становишта интригантним указују ауторкини ставови о *Лирици Ийаке* као збирци која је отворила тему урбаног простора и која се, поетском евокацијом усамљености, неприлагођености и отуђења рефлектовала на уметничко уобличење слике мегалополиса *Романа о Лондону*. На поступност изградње поетичког система Милоша Црњанског, те на етеризам

Лирике Ийџаке као поетичко начело које је претходило суматраизму, садржаном у романима *Дневник о Чарнојевићу*, *Сеобе*, *Код Хиџерборејаца* и путописима *Писма из Париза*, *Пиза*, *Сиена*, указао је Бојан Јовановић, у раду „Од етеризма до суматраизма”, у којем је посебно издвојена окренутост песничког субјекта *Лирике Ийџаке* природи, као одуховљеној чулности, душевном ојачавању и симболу поверења у могућност обнављања живота. Уз уважавање хомерске традиције, на којој почива *Лирика Ийџаке*, из изразито „јеретичке” херменеутичке позиције, Јелена Марићевић Балаћ, у раду „Трагедија и трагично у *Лирици Ийџаке* (1919) Милоша Црњанског”, запитала се ко изговара „Пролог” ове збирке, те дошавши до закључка како лирски субјект *Лирике Ийџаке* може бити Дионис, кроз поређење са једином старогрчком трагедијом у којој Дионис изговара пролог (са Еурипидовим *Баханџкињама*), али и увиђањем паралела између Диониса и Одисеја, оличеним у луталаштву, маскирању и удвајању, односно примедбом о Пентеју, као Дионисовом двојнику (чије се име, етимолошки, од „*ranthomai* (тугује)” доводи у везу са тугом) и једним од потенцијалних субјеката „Пролога” *Лирике Ийџаке*, као и поређењем Дионисовог пута са парадигмом о Тристану (чије име, такође, у преводу значи тугу), ауторка је издвојила низ паралела између *Лирике Ийџаке* и трагедије на структуралном плану (пролог, епилог, хорске песме), на генолошком плану (жанрови химне, оде, дитирамба, елегije и молитве као директна веза са трагедијом), на плану дијалога са последњом Еурипидовом трагедијом, у којој је Дионис у улози корифеја, на метафизичком плану (кроз категорије екстазе и етеризма), на историјском плану (судбина и хибрис српског народа, али и разумевање херојске позиције Гаврила Принципа), на симболичком плану (сакрализација крви и вешала и њихова компарација са Еринијама и хришћанском симболичком крста/распећа), на плану полисне тематике трагедије, и коначно, на асоцијативном плану (поређење стваралаштва Милоша Црњанског са Његошем и Аницом Савић Ребац). Препознавши у окомитом пролошком „али” манифестни знак, почетно и истовремено заокретно место песничког самопостављања, недвосмислено модернистичку позицију и снажну самосвест о животном и поетичком „самоприносу новог”, модернистички улом, дисконтинуитет у историјској свести о могућностима певања, односно синегдоху онтолошке и поетичке аутохтоније лирике Милоша Црњанског, у раду „*Али: стене у Лирици Ийџаке* Милоша Црњанског”, на трагу поставке Гастона Башлара, изнетих у монографији *Земља и савњарије воље*, Часлав Николић у књижевној имагинацији стене издваја модернистичку вољу да се нешто види, односно вољу да се „модернистички субјективитет покаже и потврди као самообликујуће догађање значења”. Управо у мотивима стене, камена, урвина, расцветалих гробова и планина, Часлав Николић уочава симбол мрвљења, расипања, расточења стабилне идентитетске позиције и чврстих онтолошких оквира

света, док у гробовима који се отварају кад се планине расцветају аутор сагледава аутопоетичке означитеље, будући да није у питању свест поезије Црњанског о рату, већ о „исходишту самог пројекта певања”. Инструктивним се, за разумевање политичке поезије Милоша Црњанског, указује Николићево запажање о песнику као палеографу који рашчитава легенде уписане у саму материју, односно о поезији Црњанског која, чак и када јој је предмет политички „дефинише себе као естетски и онтолошки гест препознавања писма и кризе значења у њему”. Разматрању родољубиве поезије и идеолошке позиције Милоша Црњанског посвећени су радови Драгана Хамовића, Слободана Владушића и Горане Раичевић. Схватање одлика уметничког израза Ивана Мештровића, личности и позиције овог ствараоца на југословенској и светској уметничкој сцени, у опусу Милоша Црњанског, предмет је анализе у раду „Црњански, Мештровић, Косовски храм” Драгана Хамовића. Промену односа Милоша Црњанског према Ивану Мештровићу и његовом нацрту Косовског (Видовданског) храма, од непомирљивог, полемичног, заштреног и крајње негативног вредновања овог пројекта, фикционално уобличеног у два песмама циклуса „Видовданске песме” (у песмама „Гротеска” и „Спомен Принципу”), али и одбијања могућности да се Мештровић сагледа као репрезентативна стваралачка личност у светским размерама, до репортаже „Вече са Мештровићем”, објављене у *Времени* 1932. године, у којој, у потпуно другачијем регистру, Црњански Мештровића представља као љубазног домаћина, монашке смирености и ванредне физичке лепоте, који заслужује реноме ствараоца светског гласа, Драган Хамовић књижевноисторијски је контекстуализовао и објаснио, поређењем са текстовима које су о Мештровићу објавили Димитрије Митриновић, Милош Видаковић, Перо Слијепчевић, Богдан Поповић, нешто касније и Бранко Лазаревић. Као уметничка транспозиција идеала интегралног југословенства и прворазредни културни симбол косовске синтезе народне традиције и Његоша, Косовски храм фигурирао је као елемент државотворне културне платформе и културнополитичке, презентативне стратегије, тј. националне самопотврде нове државе, њене репрезентативности и видљивости на глобалнополитичком плану, те је оваква, национално и конфесионално интегришућа уметност, као чинилац културне пропаганде, заступљена на римској изложби 1911. године, на венецијанској изложби 1914. године, али и на изложбама у Француској и Енглеској, одржаним након 1915. године, препозната као важан аргумент у настојању да се очува државна целивост, и као таква, временом је уважена и од стране у младости побуњеног и Мештровићу ненаклоњеног Милоша Црњанског. Двоструки отклон, учињен у *Лирици Ийјаке*, отклон од родољубиве поезије и поетике српског романтизма, али и отклон од родољубиве поезије и поетике српске модерне (пре свега, од поезије Милана Ракића), према запажањима Слободана

Владушића, изнетим у раду „Милош Црњански и (на)род”, довео је до реинтерпретације концепта колективног/националног идентитета. Аналогично између песничког субјекта *Лирике Ийџаке* и Одисеја, Одисејево убијање на Итаки сагледано је као чин успостављања новог политичког система, док се певање субјекта ове збирке одређује *par excellence* као политички гест, који за циљ има реинтерпретацију/реконцептуализацију националног идентитета. Концепт ми-идентитета, формиран у *Лирици Ийџаке*, Слободан Владушић означава термином *rog*, а као кључна обележја рода овај аутор издваја социјални статус (род је сачињен од робова) и спремност на смрт (за разлику од свесног жртвовања живота за отаџбину, којим се понавља гест средњовековних јунака учињен у Косовском боју, у поезији Милана Ракића, у *Лирици Ийџаке* не ради се о свесном већ о екстатичном превладавању страха од смрти, чиме се искључују историјске аналогije, али чиме је омогућено и да се у Гаврилу Принципу препозна симбол спремности рода да се изложи смрти, док с друге стране, Принцип као синегдоха Младе Босне фигурира као оличење споја левих и десних идеја – идеја социјалне правде и националне слободе). Иако ми-субјект *Лирике Ийџаке* има одлике левих и десних политичких идеја, релевантним се указује запажање Слободана Владушића како треба „бити обазрив са поистовећивањем статуса роба и леве идеологије, не само у овој збирци него уопште код Црњанског”. Подсећањем на исказ „Ја волим више земљу него жене”, који је изнет у писму Јулију Бенешићу 9. маја 1919. године, у контексту разматрања поетике *Лирике Ийџаке*, у раду „*Лирика Ийџаке* Милоша Црњанског: рат и мир српског Одисеја” Горана Раичевић издвојила је авангардистичку колективистичку осећајност, којом је и концепцију „мушке туге” објаснила не у светлу нихилистичког опредељења за смрт као ескапистички излаз из бесмисленог света, нити кроз визуру мартирства, већ првенствено као самосвесног етичког избора, осенченог дозом меланхолије. Управо ће у колективистичкој осећајности *Лирике Ийџаке* Горана Раичевић препознати не само отклон Милоша Црњанског од нихилизма него и аргумент за тезу о кохерентном и доследном погледу на свет овог аутора, којом се као злонамерне и погрешне тумаче и тврдње Мирослава Крлеже о идеолошком конвертитству Милоша Црњанског. Замерке упућене аутору „Оклеветаног рата” (1934) како је у књижевност ушао као песник-левичар и пацифиста, да би се трансформисао у заговорника рата, реакционара и фашисту, Горана Раичевић, детаљном анализом поетичких начела и идеолошке позиције Милоша Црњанског, сагледала је као неутемељене, будући да је осећај припадања националној заједници Црњански увек претпостављао индивидуалној егзистенцији. Црњански је, према увидима Горана Раичевић, био заговорник југословенства док је Крлежа пропагирао аустрофилско хрватство, као што, складом између егзистенцијалне и поетичке позиције – иако је у рату добио официрски

чин, Црњански је увек био на страни „малог човека”, указивањем на ниже сталеже, сељаке и ратаре, као присталице југословенског јединства, али и осећањем припадности слоју сељаштва, обичног човека, војника, којег се никад није одрекао – Милош Црњански, како закључује Горана Раичевић, био је већи левичар од многих који су се називали левичарима, чиме је расветљена и образложена идеолошка доследност аутора *Лирике Ийџаке*. Обимом аналоган дубини културноисторијске свести Милоша Црњанског, завршни рад у зборнику „Заморена омладина српска: Милош Црњански и поезика раздора” Александра Јеркова, ширином херменеусијског захвата, детаљном анализом стилских, метричких и тематских особености *Лирике Ийџаке*, пружио је нове увиде о интерпоетикалности, тј. о *Лирици Ийџаке* као збирци обележеној местима поетичког сећања на српску књижевност XIX века, које се огледа како у стилским карактеристикама и метричком моделу поезије Милоша Црњанског – употребом речи „ослобођава” не у смислу социјално типичног говора (говора „раје и рите”), већ у смислу упућивања на говор коришћен у једној од минутих епоха, али и изостављањем вокала у речима, на местима где то није било са метричког аспекта нужно – тако и увођењем, у „Војничкој песми”, мотива гусала, те начином именовања колектива (речју „род”), што је све одређено као експлицитна поетичка реминисценција на „омладину и њену књижевност”. Структурално-семантичко тежиште *Лирике Ийџаке* Александар Јерков препознаје у дијалектичком односу субјекта и колектива (ја: нас, наш), али и поноса с једне и стида, срама, мржње и презрења, с друге стране, док се посебно релевантним указује тумачење стиха „Где си сад Ти?” песме „Мизера”, који очигледним чини модернистички захтев за представљањем непредстављивог, одсутног, незапоседнутог, као што је за разумевање поетичке комплексности поезије Милоша Црњанског важно уочавање сентимента нежности и блискости, који је, иако поетичка константа, у интерпретацијама био скрајнут, због гласније, наглашеније, вехементније негације, заступљене у „Видовданским песмама”. Поред издвајања песничке феноменологије душе (доследно спроведене у *Лирици Ийџаке*) и одређења Милоша Црњанског као претече филозофије егзистенцијализма, тумачење Александра Јеркова врхуни у увиђању културноисторијског континуитета, оствареног у песничкој имагинацији Милоша Црњанског, посредством дијалога са романтизмом и Уједињеном омладином српском (на супрот омладини посвећеној реализацији националног уједињења, јавља се омладина епохе Црњанског, која је одређена као заморена), чиме је потврђено, не само есејима него и поезијом Милоша Црњанског, како епоха Милетића, Змаја и Уједињене омладине српске „што се више проучава, све више добија”.

На трагу примедбе Александра Јеркова: „Није на критици да одгонетне стихове, тиме би их пасивизирала, већ да појача дилеме и увиде

који су настали у самом читању и да нас врати читању, а не да читање оконча”, зборник *Стогодишњица „Лирике Ийаке”*, са мноштвом подстицајних увида, вратио је читаоце поезији Милоша Црњанског, доказавши, уједно, како *Лирика Ийаке*, стотину година након објављивања, подстиче методолошки и интерпретативни „самопринос новог”, док, у овако конципираним херменеусијским захватима, поезија, али и целокупно стваралаштво Милоша Црњанског, неизбежно значе „један степен више”.

Др Милица В. ЂУКОВИЋ

Истраживач сарадник

Институт за књижевност и уметност,

Београд

tiskicvet38@gmail.com

РУКОВЕТ ПРОЗНИХ КРОКИЈА

Ђорђе Писарев, *Сентиментално васпитање јунака романа*, Агора, Нови Сад 2020

„Дешава се да Писац тако уплете причу, да она постаје готово неразумљива. То у већини случајева није нека мудрост или чаролија недоступна читаоцима. Обично је то нека тричарија. Уосталом, ни од писца се не очекује да му свака буде злата вредна.”

(Ђорђе Писарев, *Сентиментално васпитање јунака романа*)

Нова књига Ђорђа Писарева се, у складу са досадашњим преокупацијама овог аутора, представља као једно изразито постмодерно остварење. Површни читалац, који на освиту треће деценије двадесет и првог века још увек суди о књизи на основу корица, засигурно ће бити понет најавом дела „изразито метапрозног импулса”, које се остварује у „живом интертекстуалном дијалогу са добропознатим именима светске књижевности — Толкином, С. Кингом, Муракамијем, Дикенсом, Твенном, Зебалдом, Гејменом, Џ. Остин, А. Кристи, Асимовим, Мелвиллом, Лорком, Ханлајном и др.”, визијама палимпсеста текста, постмодерног чина деконструкције и жанровског експеримента са романом о уметнику и обећањем „заумних, духовитих и маштовитих склопова”.

Свесни, дакле, овог раскошног хоризонта очекивања, и мање или више са узбуђењем, отварамо корице обимом невелике књиге прича. *Сентиментално васпитање јунака романа* састоји се од четрдесет прозних остварења, које је тешко жанровски одредити. Да ли су у питању кратке приче, *flash fiction*, „минијатурне новеле” (како нас обавештавају